

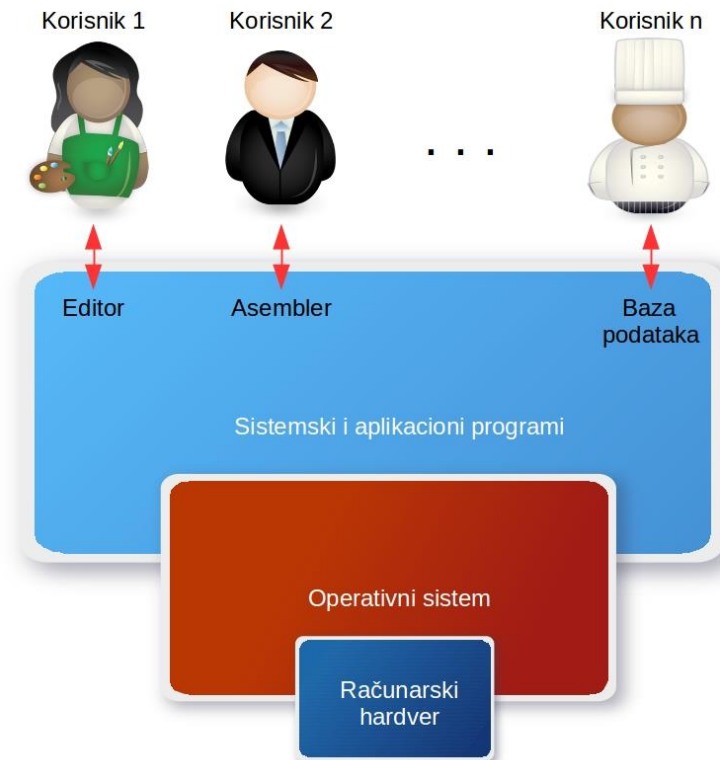

Operativni sistemi 1

Konkurentno programiranje - uvod

Operativni sistem

- Šta je operativni sistem?
 - program koji služi kao posrednik između korisnika, odnosno njegovih programa i računarskog hardvera
- Čemu služi operativni sistem?
 - apstrahuje hardver
 - Aplikativni programi dele niz zajedničkih operacija npr. I/O
 - OS obuhvata upravljanje hardverskim resursima: CPU, memorija, I/O itd.
 - kontroliše i upravlja izvršavanjem svih poslova

Sistemiški pozivi

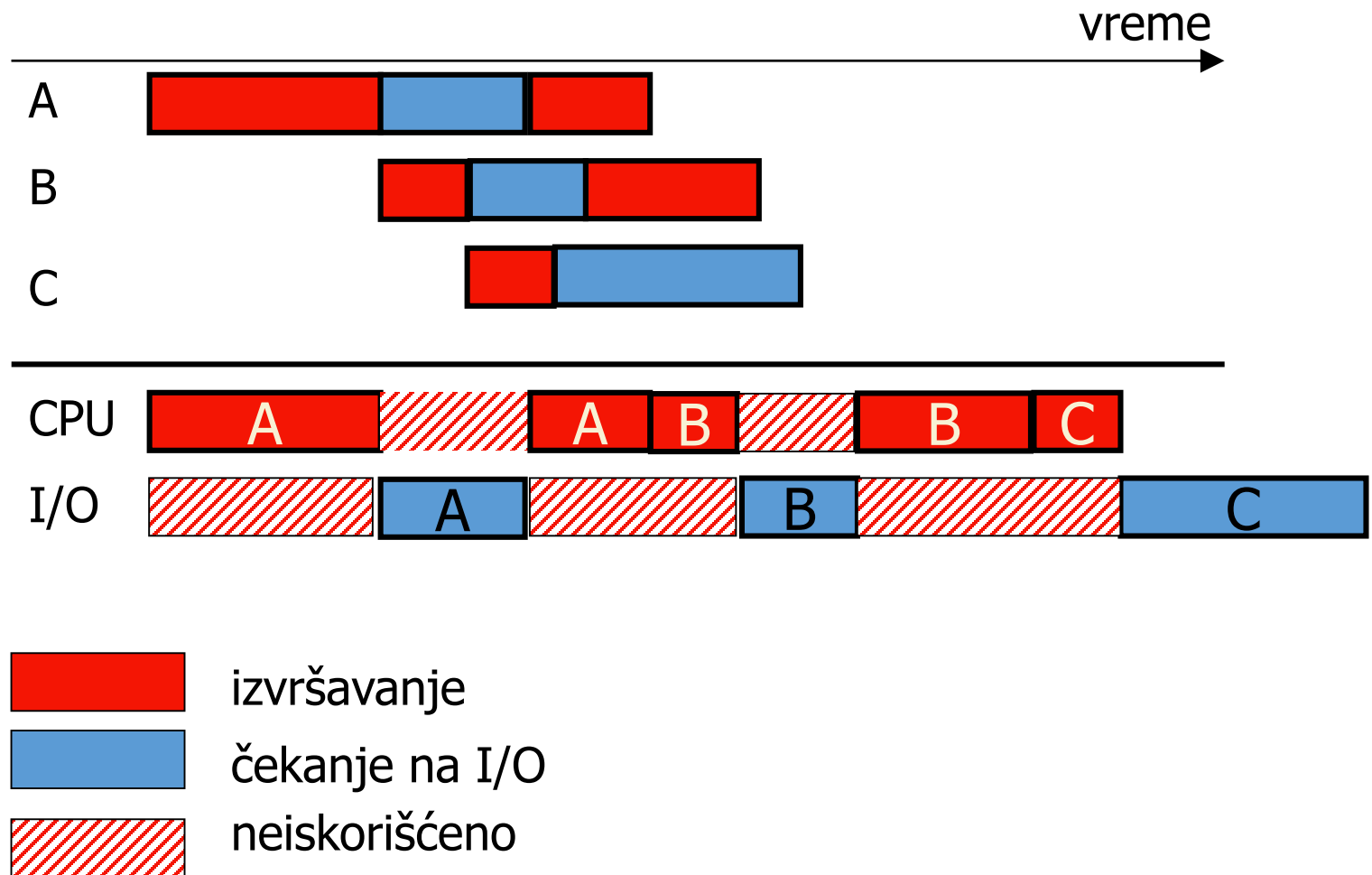
- Način komunikacije sa OS-om
- Računarski poziv – program zahteva uslugu od jezgra OS-a, npr:
 - Hardverske usluge: pristup uređajima, memoriji itd.
 - Poslovi : pokretanje, zaustavljanje, pauziranje itd.
- Linux ima preko 300 različitih poziva

Razvoj OS

- Uniprogramski
 - Jedan korisnički program u jednom trenutku
- Multiprogramski
 - Više korisničkih programa istovremeno
 - Problem - zajednički resursi: CPU, memorija, I/O uređaji
- Sistemi sa vremenskom raspodelom
 - Multiprogramski u osnovi
 - Omogućavaju interaktivnost (kratko vreme odziva)

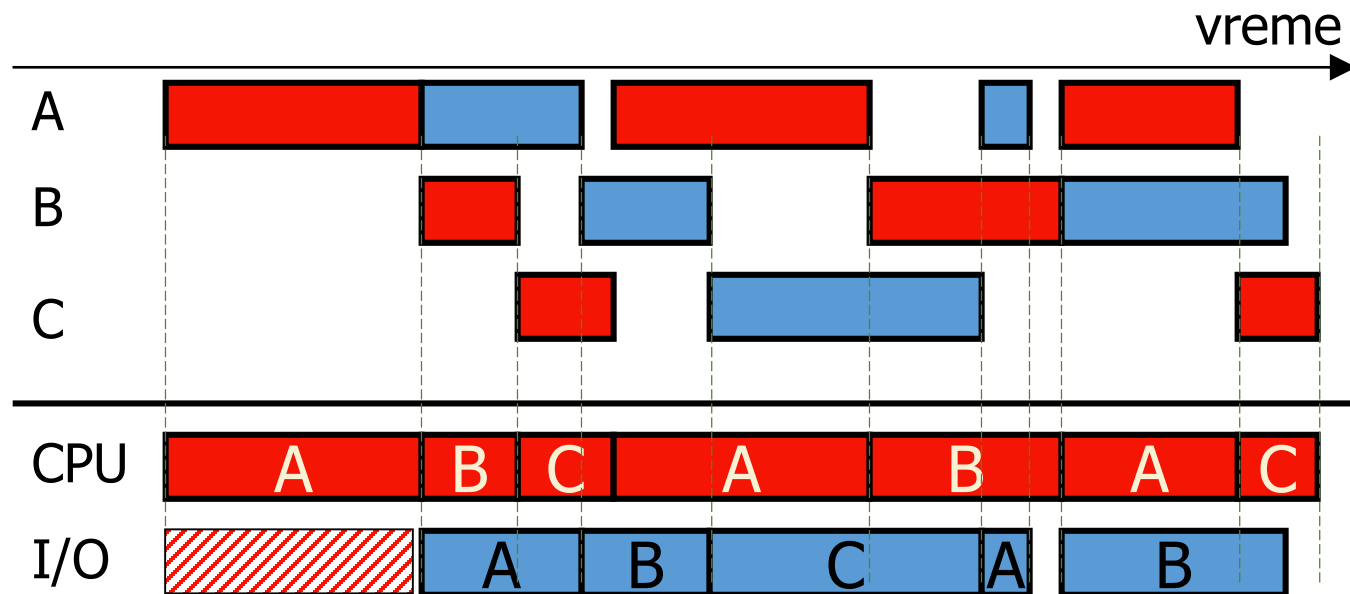
Uniprogramski sistemi

Jedan korisnički program u jednom trenutku

Multiprogramski sistemi

- Više korisničkih programa simultano
- Programi nezavisni, resursi zajednički
- Resursi – procesor, memorija, I/O uređaji

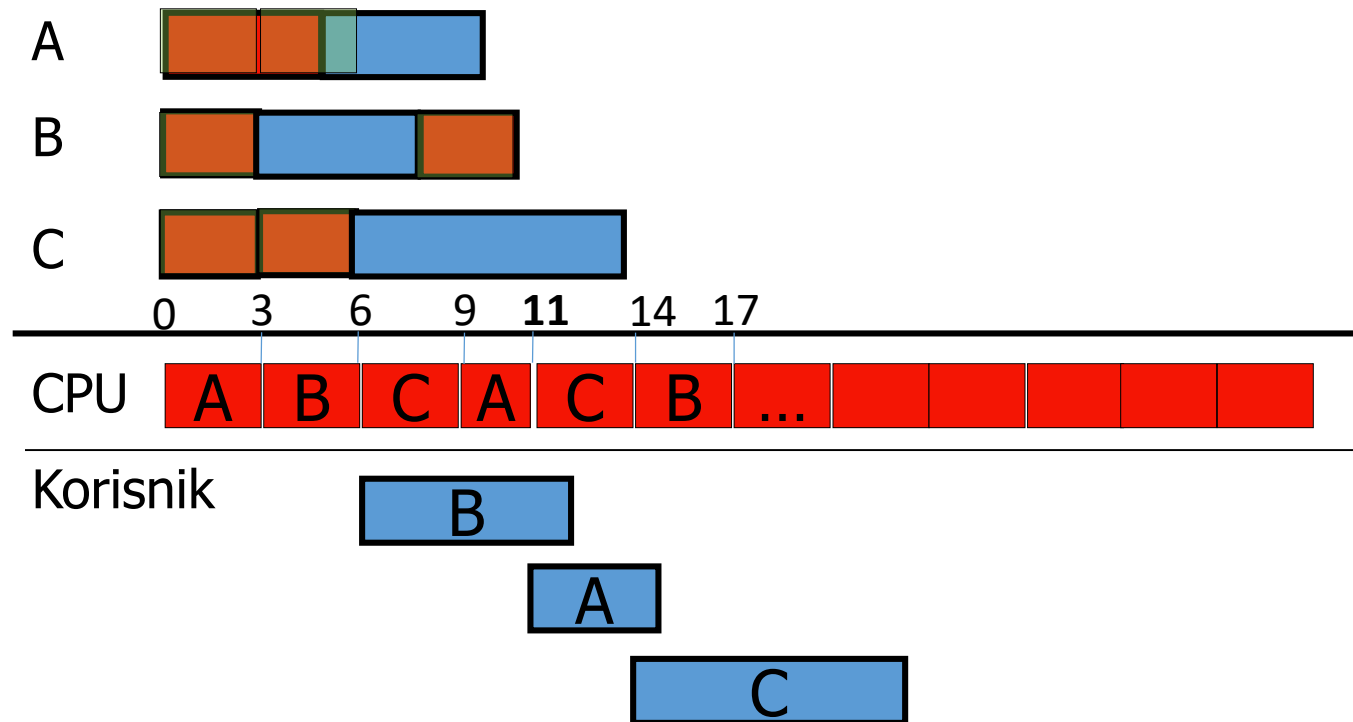

Multiprogramski sistemi

- Izazovi:
 - Raspoređivanje poslova : kako odabrati koji je sledeći posao koji se izvršava
 - Upravljanje memorijom
 - Šta se dešava kada posao zatraži I/O operaciju
 - Kako zapamtiti da posao izvršava ili čeka na izvršenje I/O
 - Kako odabrati sledeći posao za CPU
 - Kako rasporediti poslove kada imaju istovremeno zahtev za istim resursima (npr. I/O)
 - Kako sprečiti da poslovi ne ugrožavaju jedan drugog
 - Šta raditi sa poslovima koji beskonačno traju

Vremenska podela procesora

- Preduslov : multiprogramiranje
- Više korisnika komunicira (interaktivno) sa sistemom
 - Svaki korisnik dobije procesor na određeno vreme
 - Promena je toliko brza da svaki korisnik stiče utisak da sam koristi ceo sistem
- **Potrebni mehanizmi za sinhronizaciju i komunikaciju**
- Strategija raspoređivanja

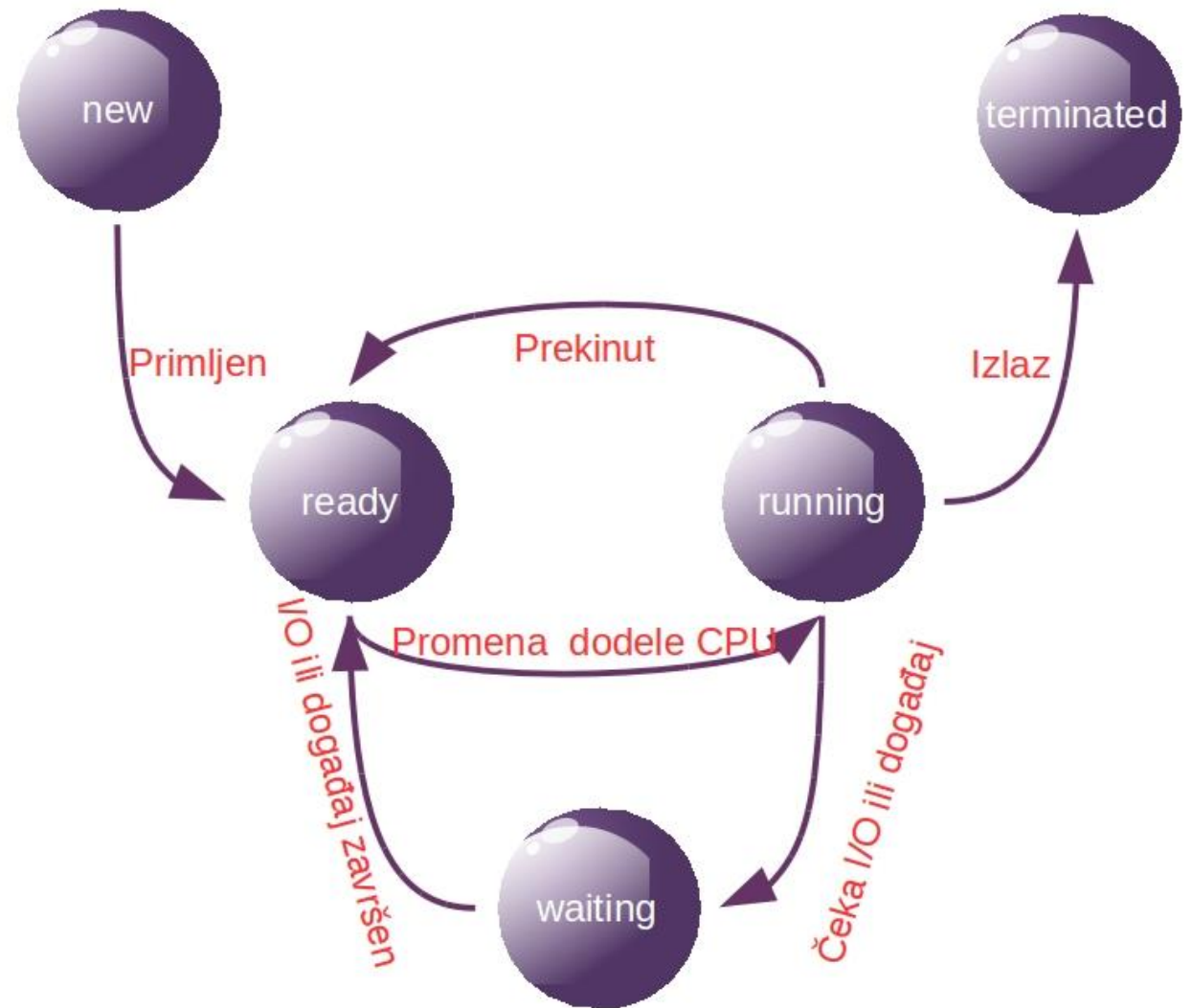
Proces

- Program
 - Fajl na HDD-u, spisak instrukcija
 - Statičan, pasivan entitet
- Proces
 - Instanca programa, izvršavanje instrukcija
 - Dinamički, aktivni entitet
 - Nastanak procesa – program se učitava u glavnu memoriju
 - Više procesa može izvršavati isti kod
 - Svaki process radi nad svojim podacima – svaki ima svoj adresni prostor
 - Kreiranje, izvršavanje, prekid

```
int main()
{
    int i, prod = 1;
    for (i = 0; i < 100; i++)
        prod = prod * i;
    return 0;
}
```

Stanje procesa

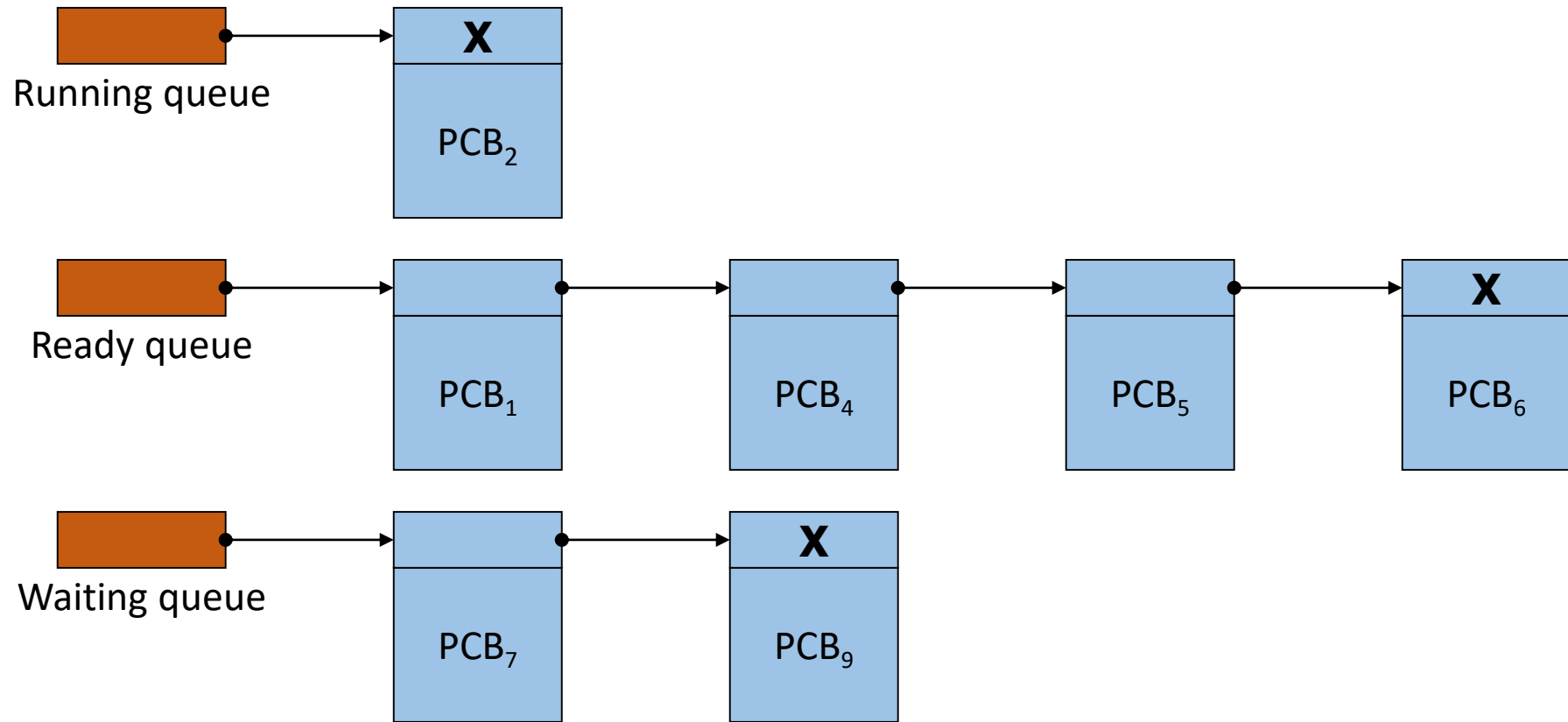
- New – proces kreiran
- Running – instrukcije se izvršavaju
- Waiting – Proces čeka da primi signal, da I/O uređaj završi posao i sl.
- Ready – proces čeka dodeljivanje procesoru
- Terminated – proces završio sa radom

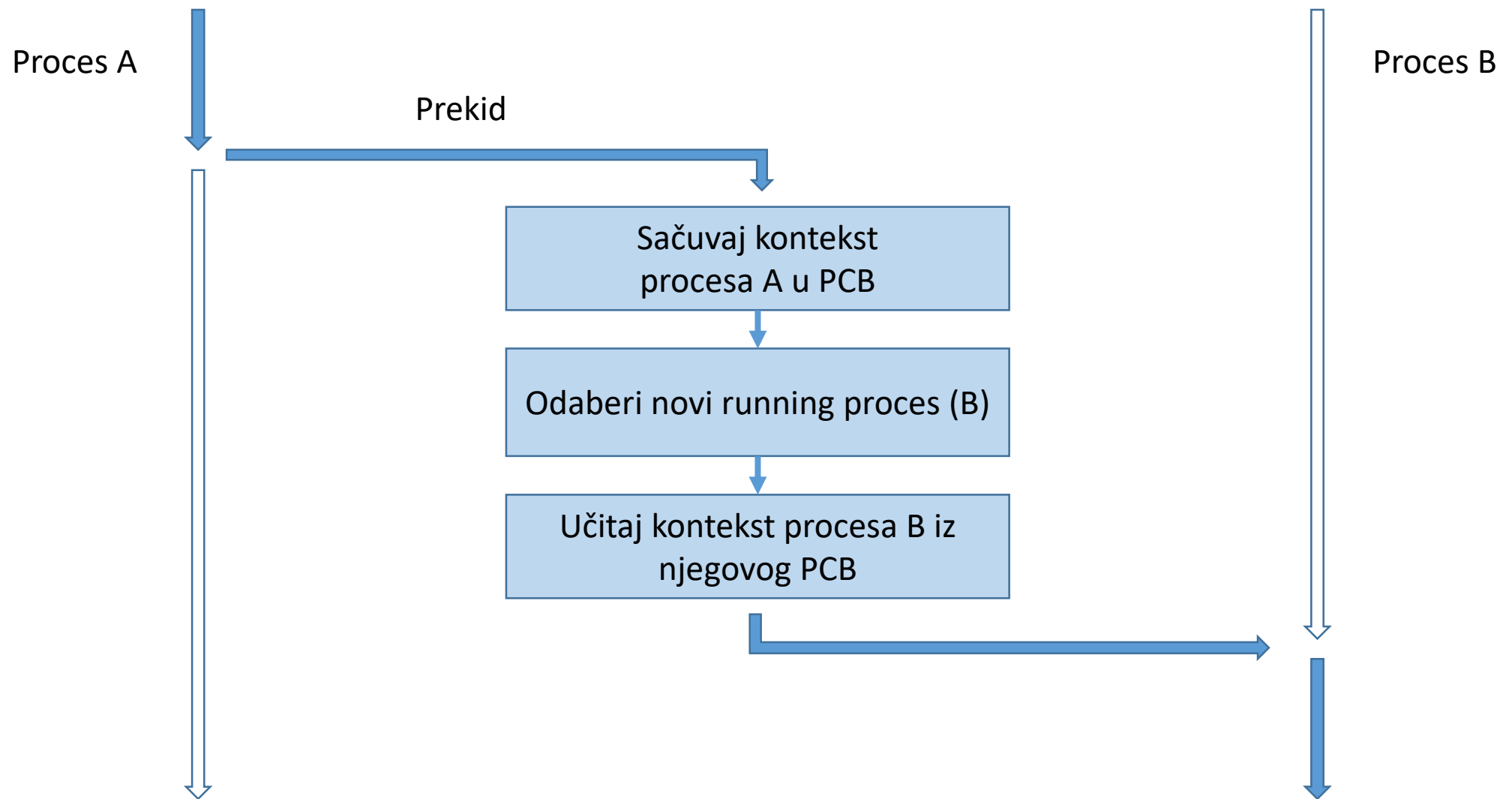

Kontrolni blok proces (PCB)

- Kontekst procesa – sve informacije potrebne da OS nastavi izvršavanje procesa
 - Identifikator – PID
 - Stanje – izvršavanje, blokiranje, čekanje
 - Prioritet – u odnosu na ostale procese
 - Brojač instrukcija
 - Memorijski pokazivači – ka programskom kodu, ka podacima procesa, ka deljenim podacima
 - Kontekstni podaci – sadržaj registara
 - I/O statusi – zahtevi, uređaji dodeljeni procesu, lista fajlova
 - Informacije naloga – upotrebljeno procesorsko vreme, vremenska ograničenja
- Struktura podataka u kojoj se čuvaju ove informacije za svaki proces unutar OS – *Process Control Block* (PCB)

Procesi

- Kreiranje procesa
 - OS pri pokretanju kreira nekoliko procesa
 - Aktivan proces može kreirati nove procese
 - Proces roditelj, procesi deca
 - Stablo procesa
- Prednji procesi – komunikacija sa korisnikom
- Pozadinski procesi (daemons) – specifične funkcije

Fork

- Sistemski poziv za kreiranje novih procesa (jedini)
- Klonira pozivajući proces
- U programskom jeziku C, biblioteka *unistd*:
 - *pid_t fork(void)*
 - *pid_t* – tip procesa, *short* na Unix-u
 - Roditelj i dete proces – iste kopije podataka, isti kod
- Funkcija *fork* vraća:
 - Roditelju – PID procesa deteta
 - Detetu – 0
 - Neuspešno kreiranje deteta – -1

Fork

- Proces dete ostavlja za sobom određene podatke nakon kraja
- Proces roditelj čeka i kupi te podatke
- *void exit(int status)* – proces dete završava
- *pid_t wait(int *status)* – roditelj čeka bilo koje dete
- *pid_t waitpid(pid_t pid, int *status, int options)* – roditelj čeka konkretno dete
- Čekanje dozvoljava da ostatak procesa deteta nestane

Fork

- Proces siroče (*orphan*):
 - Proces roditelj se završi bez čekanja deteta
 - Proces dete se još uvek izvršava – ostaje bez roditelja
 - Proces dete se dodeljuje *init (systemd)* procesu
- Proces zombi, ili *defunct* proces
 - Proces dete se završi i izađe
 - Proces roditelj se još uvek izvršava
 - Roditelj još uvek nije pozvao *wait()*
- Ignorisanje SIGCHLD signala
 - *signal(SIGCHLD, SIG_IGN)* – pozvati pre *fork* naredbe
 - Sada roditelj ne mora da čeka – nema zombi procesa